

स्थानीय राजपत्र

बुटवल उपमहानगरपालिका नगरकार्यपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड १ बुटवल, चैत्र २३ गते, २०७४ साल संख्या १०

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (१) बमोजिम बुटवल उपमहानगरपालिकाको नगरसभाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

भाग १

बुटवल उप-महानगरपालिकाको सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति, २०७४

१. पृष्ठभूमि

- १.१. मुलुकमा आर्थिक वृद्धिलाई दिगो रूपमा हासिल गर्न स्थानीय तहमा आवश्यक सार्वजनिक पूर्वाधार/संरचना तथा सेवाहरु (जस्तै: सडक, पुल, खानेपानी, सिँचाई, विद्युत, केबलकार लगायत विभिन्न पूर्वाधारहरु) को विकास अनिवार्य हुन्छ । पूर्वाधार सेवाहरुको निर्माण र सञ्चालनमा आवश्यक पर्ने साधन-स्रोतहरुको तुलनामा राज्य कोषबाट विनियोजन हुने साधन-स्रोत न्यून हुन्छ । तसर्थ, सार्वजनिक-निजी साभेदारीको मान्यताको आधारमा निजी क्षेत्रमा उपलब्ध साधन-स्रोत, सीप तथा प्रविधिलाई मुलुकको विकास कार्यमा आकर्षित गरी सार्वजनिक उपयोगका सम्पत्ति र सेवाको सञ्चालन कम खर्चिलो, प्रभावकारी र विश्वासनीय बनाउनु वाञ्छनीय भएको छ ।
- १.२. सार्वजनिक उपयोगका वस्तु तथा सेवाको उत्पादन/सिर्जना गर्ने, पूर्वाधार तथा सेवाहरुको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी क्षेत्रमा उपलब्ध व्यवस्थापकीय सीप, नवीनतम प्रविधि, उपयुक्त मानव संसाधन तथा पुँजीको समुचित प्रयोगलाई सुनिश्चितता प्रदान गर्दै आर्थिक विकासलाई गति प्रदान गर्न र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको सबलीकरणका साथै स्थानीय तहमा सार्वजनिक सेवालाई प्रभावकारी बनाउन यसरी निर्माण भएका पूर्वाधार सेवाहरुको योगदान महत्वपूर्ण तथा प्रभावकारी हुने विश्वास गरिएको छ ।

१.३. स्थानीय तहमा सार्वजनिक पूर्वाधारहरुको निर्माण र सञ्चालनमा जोखिम न्यूनीकरण, व्यवस्थापन तथा सञ्चालनका उपयुक्त तरिका र स्थानीय सरकारको भूमिकालाई अभूत प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्दै पूर्वाधार तथा सेवाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी क्षेत्रको संलग्नतालाई यथोचित रूपमा सम्बोधन गरी स्वीकार्य हुने अनुकूल नीतिगत वातावरण तयार गर्न जरुरी भएको छ ।

२. विगतका प्रयास

- २.१. स्थानीय तहमा पूर्वाधार निर्माण तथा विस्तारको बढ्दो आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्नको लागि निजी लगानीकर्ताबाट पूर्वाधार संरचनाको विकास सम्बन्धी पद्धति अन्तर्गत पूर्वाधार निर्माण गराउन आवश्यक ठानी **“सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति (स्थानीय निकायका लागि) २०६०”** निर्माण भई कार्यान्वयनमा आएको थियो ।
- २.२. वि.सं. २०६३ सालमा **“पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी लगानी सम्बन्धी ऐन, २०६३”** जारी भई अद्यावधिक कार्यान्वयनमा रहेको छ ।
- २.३. नेपालमा हाल **“सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति २०७२”** तथा **“पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी लगानी सम्बन्धी ऐन, २०६३”** र सो सम्बन्धी नियमावली २०६४ लागू भई सार्वजनिक-निजी साभेदारीको क्षेत्रमा स्थानीय तहमा स-साना शहरी पूर्वाधार सम्बन्धी आयोजनाहरु कार्यान्वयनमा रहेका छन् ।
- २.४. माथि उल्लिखित नीति तथा कानूनी व्यवस्थाको आधारमा स्थानीय तहका विभिन्न तहमा सार्वजनिक-निजी साभेदारीको अवधारणामा आधारित केही आयोजनाहरु सञ्चालन भई कार्यान्वयनमा आएका छन् । स्थानीय सामूदायिक संघसंस्था मार्फत पनि धेरै आयोजनाहरु सफलता पूर्वक सञ्चालन भएका छन् । यसरी सार्वजनिक-निजी साभेदारी प्रबन्ध अन्तरगत निजी निकायको रूपमा स्थानीय सामूदायिक संघसंस्था तथा समूह र सहकारीको भूमिका पनि प्रभावकारी देखिएको छ । स्थानीय तहका सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाहरुको सफल कार्यान्वयन भएबाट यसको औचित्यता पुष्टि हुँदै गएको छ । यसरी निजी निकाय अन्तरगत स्थानीय सामूदायिक संघसंस्था तथा समूह र सहकारीको भूमिका पनि प्रभावकारी देखिएको छ ।

३. वर्तमान स्थिति

- ३.१. नेपालको संविधानले नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहको हुने व्यवस्था गरेको छ । संविधानमा नै स्थानीय सरकारको अधिकारको व्यवस्था गरी स्थानीय सरकारलाई सवल र जनताका विकासका आकांक्षा र आवश्यकताहरुलाई प्रत्यक्ष रूपमा सम्बोधन गर्ने अत्यन्त प्रभावकारी राज्य संरचनाको रूपमा व्यवस्था गरिएको छ । सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको

सहभागिता तथा विकास मार्फत् उपलब्ध साधन र स्रोतको अधिकतम परिचालनद्वारा तीव्र आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने राज्यको निर्देशक सिद्धान्त रहेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा समेत स्थानीय तहले सार्वजनिक-निजी साभेदारीका माध्यमबाट पूर्वाधार आयोजनाहरु कार्यान्वयन गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।

- ३.२ “सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति २०७२” मा “सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति (स्थानीय निकायका लागि) २०६०” लाई समेत परिमार्जन गर्ने व्यवस्था छ । सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति, २०७२ ले स्थानीय तहमा कार्यान्वयन हुने आयोजनाहरुलाई समेत समेटेको भए तापनि संविधानमा उल्लिखित स्थानीय तहको अधिकारको सूची, स्थानीय तहमा कार्यान्वयन हुने आयोजनाहरुको विशिष्टता तथा स्थानीय तहका संरचनागत व्यवस्था समेतलाई ध्यानमा राखी छुट्टै नीतिगत व्यवस्था गर्नु वाञ्छनीय छ ।

४. चुनौती र समस्या

- ४.१. सन् २०२२ सम्ममा मुलुकलाई विकासोन्मुख राष्ट्रमा रुपान्तरण गर्ने लक्ष्य हासिल गर्न पूर्वाधार क्षेत्रको विकासमा सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा लगानी र व्यवस्थापन बढाउनु प्रमुख चुनौतीको रुपमा रहेको छ ।
- ४.२. सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको सञ्चालनमा निजी क्षेत्रले वहन गर्ने लगानी तथा जिम्मेवारीहरु जोखिमका दृष्टिले निश्चित समय भित्र नै सम्पन्न गरिसक्नु पर्ने हुन्छ । निजी क्षेत्रको सहकार्यमा सार्वजनिक क्षेत्रले पनि आयोजनाको स्वरुप निर्धारण, जग्गा अधिकरण, समन्वय र स्वीकृति, निजी क्षेत्रलाई दिइने भुक्तानी, वातावरणीय प्रभावको स्वीकृति जस्ता विषयहरु सम्भौतामा उल्लिखित समय मै सम्पन्न गर्नुपर्ने जिम्मेवारीहरु पुरा गर्नु चुनौतीको रुपमा देखिएको छ ।
- ४.३. सार्वजनिक-निजी साभेदारीको रुपमा आयोजना पहिचान, निर्माण, सञ्चालन तथा हस्तान्तरण जस्ता कार्यहरुमा प्रक्रियागत चुनौती, कानूनी तथा नियमनकारी कार्यमा विज्ञतालाई कायम राख्नु एवम् सार्वजनिक सुशासन कायम राख्नमा दक्ष जनशक्ति तयार पार्नु जस्ता चुनौतीहरु पनि विद्यमान रहेका छन् ।
- ४.४. नेपालमा पूर्वाधार सेवाहरुको विकास र विस्तारमा सार्वजनिक-निजी साभेदारी सम्बन्धी अवधारणा कार्यान्वयनमा सीमित स्रोत एवम् कमजोर व्यावसायिक क्षमता जस्ता समस्याहरु रहेका छन् ।
- ४.५. सार्वजनिक-निजी साभेदारीको अवधारणामा संयुक्त प्रयासबाट आयोजनाहरु कार्यान्वयन गर्दा जोखिमको उपयुक्त बाँडफाँड सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था नहुनु, आयोजना छनौटलाई पारदर्शी पार्न नसकिनु, उपयुक्त किसिमले सम्भाव्यता अध्ययन नहुनु, भएका अध्ययनहरुको पनि स्वतन्त्र उपयुक्तको लेखाजोखागर्ने परिपाटी नहुनु, लगानी मैत्री वातावरण नहुनु र सुरक्षा तथा जग्गा अधिकरण सम्बन्धी समस्याहरु रहिरहनु जस्ता समस्याहरु रहेको देखिन्छ ।

५. नयाँ नीतिको आवश्यकता

- ५.१. स्थानीय तहको सार्वजनिक पूर्वाधार तथा सेवाहरूको निर्माण, स्तरोन्नति, आधुनिकीकरण तथा सञ्चालनमा निजी क्षेत्रमा उपलब्ध स्रोत-साधन, व्यावसायिक कुशलता, उद्यमशीलता, क्षमता, दक्षता एवम् नवीनतम प्रविधिको प्रयोगलाई आर्थिक विकासमा आर्कषण गरी स्तरीय सेवा प्रवाह गर्न,
- ५.२. पर्याप्त तथा गुणस्तरयुक्त पूर्वाधार तथा सेवाहरू उपलब्ध गराउन स्थानीय सरकारको एकल लगानी मात्र पर्याप्त नहुने हुँदा निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित गरी सार्वजनिक हितका लागि उपयोग गर्न,
- ५.३. आगामी दिनमा वर्तमान पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा व्यापक सुधार गरी मुलुकको आर्थिक विकास गर्न,
- ५.४. नगरपालिकाको आन्तरिक आयलाई बढोत्तरी गर्न,

प्रस्तुत पृष्ठभूमिमा नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को व्यवस्था अनुरूप विद्यमान “सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति २०६०” लाई स्थानीय सन्दर्भमा परिमार्जन गर्न आवश्यक भएकाले बुटवल उप-महानगरपालिकाको नगरसभा द्वारा “सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति-२०७४” तर्जुमा गरिएको छ ।

६. दीर्घकालीन सोच (Vision)

स्थानीय तहमा सार्वजनिक पूर्वाधार तथा सेवाहरूको गुणस्तरीय र दिगो विकास गरी त्यस्ता पूर्वाधार तथा सेवाहरूमा सर्वसाधारण नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

७. लक्ष्य (Goal)

सार्वजनिक-निजी साभेदारीको माध्यमबाट वृहत् सामाजिक तथा आर्थिक विकासको लागि स्थानीय तहमा सार्वजनिक पूर्वाधार सेवाहरूको विकास सञ्चालनमा सार्वजनिक-निजी क्षेत्रको लगानी अभिवृद्धि गर्ने ।

८. उद्देश्य (Objectives)

यस नीतिका उद्देश्य देहाय बमोजिम हुनेछन् :

- ८.१. स्थानीय तहमा सार्वजनिक पूर्वाधार तथा सेवाहरूका विकास, पुननिर्माण तथा सञ्चालनको क्षेत्रमा आवश्यक पुँजी, साधन एवं स्रोतहरू निजी क्षेत्रबाट परिपूर्ति गर्न निजी लगानी आकर्षण हुने वातावरण सिर्जना गर्ने ।
- ८.२. स्थानीय तहका लागि आवश्यक गुणस्तरयुक्त सार्वजनिक पूर्वाधार सेवाहरू उपलब्ध गराउन निजी क्षेत्रमा रहेको व्यावसायिकता, कार्यकुशलता, उद्यमशीलता एवम् प्राविधिक दक्षताको उपयोग गर्ने ।

९. नीतिहरू (Policies)

माथि दफा ८ मा उल्लेख भएका उद्देश्यहरू हासिल गर्न देहाय बमोजिमका नीतिहरू अवलम्बन गरिनेछः

- ९.१. सार्वजनिक-निजी साभेदारी सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय रुपमा प्रचलित सिद्धान्त तथा मान्यताहरूलाई स्थानीय तहका सम्पूर्ण सम्भाव्य क्षेत्र, संयन्त्र, अङ्ग तथा निकायहरूमा प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ९.२. स्थानीय तहमा पूर्वाधार सेवाहरूको विकास, पुनर्निर्माण, व्यवस्थापन तथा सञ्चालनमा आवश्यक पर्ने थप पुँजी, साधन तथा स्रोतहरू निजी (आन्तरिक तथा बाह्य) क्षेत्रबाट लगानी गर्न अनुकूल वातावरणको सिर्जना गर्ने ।
- ९.३. पूर्वाधार सेवाहरूको विकास, पुनर्निर्माण, स्तरोन्नति, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा निजी (आन्तरिक तथा बाह्य) क्षेत्रको व्यावसायिकता, उद्यमशीलता, दक्षता एवं नवीनतम प्रविधिलाई मुलुकको सर्वाङ्गीण विकासमा अधिकतम उपयोग गर्ने ।

१० रणनीतिहरू (Strategies)

(क) नीति ९.१. सँग सम्बन्धित रणनीतिहरू देहाय बमोजिम हुनेछन्:

- १०.१. सार्वजनिक-निजी साभेदारी सम्बन्धी प्रचलित मान्यता तथा अवधारणालाई आवश्यकता र सान्दर्भिकताका आधारमा सम्भाव्य सम्पूर्ण स्थानीय तहका निकायहरूमा स्वीकार/अंगीकार गरिनेछ।
- १०.२. स्थानीय तहमा सार्वजनिक-निजी साभेदारी अवधारणा अनुसार कार्यान्वयन गर्न सकिने पूर्वाधार र सेवाहरू पहिचान गरी प्राथमिकता निर्धारण गरिनेछ ।
- १०.३. आर्थिक तथा पूर्वाधार विकासका लागि सार्वजनिक-निजी साभेदारीको प्रचलित मान्यता अनुरूप सम्पन्न हुन सक्ने आयोजनाहरूलाई स्थानीय सरकारका सवै अङ्ग तथा निकायहरूलाई आवश्यकतानुसार कार्यान्वयन गर्न क्रियाशील गराइनेछ ।

(ख) नीति ९.२. सँग सम्बन्धित रणनीतिहरू देहाय बमोजिम हुनेछन्:

- १०.४. सार्वजनिक-निजी साभेदारी अवधारणा अर्न्तगत कार्यान्वयन गरिने आयोजनाहरूको खरिद तथा स्वीकृति प्रक्रियालाई सरल एवं पारदर्शी बनाइनेछ ।
- १०.५. लाभ तथा जोखिमलाई सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रबीच न्यायोचित रुपमा बाँडफाँड गरिनेछ ।
- १०.६. सार्वजनिक-निजी साभेदारी अवधारणालाई कार्यान्वयन गर्न र निजी क्षेत्रको मनोबल उच्च राख्न स्थानीय सरकारबाट हुने लगानी, सहयोग र प्रतिबद्धता सुनिश्चित गरिनेछ ।

(ग) नीति ९.३. सँग सम्बन्धित रणनीतिहरु देहाय बमोजिम हुनेछन् :

- १०.७. सार्वजनिक-निजी साभेदारी अन्तर्गत स्थानीय स्तरमा कार्यान्वयन गर्न सकिने आयोजनाहरुको पहिचान, प्राथमिकीकरण, सम्भाव्यता अध्ययन र आयोजनाको प्रारूप तयार गर्ने कार्यमा निजी क्षेत्रमा उपलब्ध क्षमता, दक्षता, एवं नवीनतम प्रविधिलाई आवश्यकता अनुसार उपयोग गरिनेछ ।
- १०.८. सार्वजनिक-निजी साभेदारी सम्बन्धी आयोजनाहरुको निर्माण र व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रमा उपलब्ध व्यावसायिकता, उद्यमशीलता एवम् प्रभावकारितालाई सदुपयोग गरिनेछ ।
- १०.९. सार्वजनिक-निजी साभेदारी सम्बन्धी आयोजनाहरुको दिगो सञ्चालन तथा मर्मत सम्भारमा निजी क्षेत्रको जिम्मेवारी सुनिश्चित गरिनेछ ।

११. कार्यनीति

११.१ सार्वजनिक-निजी साभेदारीका अवधारणाको स्पष्टता

- (१) सार्वजनिक पूर्वाधार एवम् सेवाहरुको विकासको सन्दर्भमा प्रचलित सार्वजनिक-निजी साभेदारीका देहायका मान्यताहरु अंगीकार गरिनेछ :
 - (क) सार्वजनिक-निजी साभेदारीलाई सार्वजनिक निकाय र निजी निकायबीच निश्चित समयका लागि हुने करारको रूपमा लिइनेछ । यस्तो करारको एकापक्षको रूपमा रहने निजी निकायले आयोजनाको लगानी, निर्माण सञ्चालन, मर्मत सम्भार सबै वा केही पक्षमा आंशिक वा पूर्ण रूपले सिर्जना हुने सम्भावित जोखिम वहन गर्ने । साथै त्यस्तो लगानी वापत उचित मुनाफा आर्जन गर्न सक्ने व्यवस्था हुनु पर्नेछ । सार्वजनिक वा निजी सम्पत्तिको निर्माण वा सञ्चालन वा मर्मत सम्भार वा प्रयोगको माध्यमबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सार्वजनिक सेवा प्रदान गर्ने कुरा यस्तो करारको विषयवस्तुको रूपमा रहनेछ । यस नीतिको प्रयोजनका लागि “निजी निकाय” भन्नाले सार्वजनिक-निजी साभेदारी मार्फत् आयोजना कार्यान्वयन गर्न प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका वा मान्यता प्राप्त फर्म, कम्पनी, सहकारी, अन्य संगठित संस्था तथा स्थानीय सामूदायिक संस्था सम्भन्नु पर्छ ।
 - (ख) सार्वजनिक निजी साभेदारी करार अन्तर्गत सार्वजनिक पूर्वाधारको निर्माण तथा सेवा प्रवाहका लागि निजी निकायले एक निश्चित समयसम्म सो पूर्वाधार सेवा प्रवाह गरी सो वापत प्राप्त हुने दस्तुरको निश्चित अंश लिई आफ्नो लगानीको प्रतिफल प्राप्त गर्ने अधिकार सुनिश्चित गरिएको हुनु पर्नेछ ।
 - (ग) निजी निकायले निर्माण र सञ्चालन गरेको पूर्वाधार सेवा सम्बन्धी आयोजना सम्भौतामा तोकिएको अवधि पछि सो आयोजना तथा आयोजनासँग सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण, अन्य सम्पत्ति, पूर्वाधार र संरचनाहरु स्थानीय सरकारको स्वामित्वमा आउने व्यवस्था गरिएको हुनु पर्नेछ ।

- (२) सार्वजनिक निजी साभेदारी आयोजनामा देहायका आधारभूत विशेषताहरु मध्ये अधिकांश विशेषताहरु समिश्रण भएको हुनु पर्नेछ :
- (क) पूर्वाधार सेवाको निर्माण, पुनर्स्थापना वा आधुनिकीकरण गर्ने उद्देश्यका लागि निजी निकायको पूर्ण वा आंशिक पूँजी लगानी भएको,
- (ख) निजी निकायलाई पूर्वाधार वा सेवाको सञ्चालन, मर्मत वा सेवा प्रदान गर्ने गरी जिम्मेवारी दिइएको वा सञ्चालन तथा मर्मत गर्न दिने गरी आयोजनाको व्यवस्थापन सम्भौता भएको,
- (ग) निजी निकायलाई पूर्वनिर्धारित मापनयोग्य मानक अनुसारको कार्यसम्पादनसँग आवद्ध भुक्तानीको व्यवस्था भएको,
- (घ) निजी निकायबाट पूर्ण वा आंशिक रूपले आमदानीको जोखिम व्यहोर्ने व्यवस्था स्वीकार गरिएको,
- (ङ) आयोजनाको सम्भौता अवधि स्पष्ट भएको ।

११.२ सार्वजनिक-निजी साभेदारीका स्वरूपहरु

सार्वजनिक-निजी साभेदारीका ढाँचाहरु देहाय बमोजिम हुन सक्नेछ:

- (क) सञ्चालन पूँजी बाहेक निजी लगानी आवश्यक नपर्ने प्रकृतिको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन करार वा सेवा करार,
- (ख) न्यून वा उल्लेखनीय निजी पूँजी आवश्यक पर्ने निर्माण, स्वामित्वकरण, सञ्चालन तथा हस्तान्तरण करार,
- (ग) माथि खण्ड (क) वा (ख) मा उल्लिखित करारका अन्य रूपहरु ।

११.३ सार्वजनिक-निजी साभेदारी नमानिने

आयोजना सम्बन्धी वित्तीय, प्राविधिक, सञ्चालन वा जोखिम सम्बन्धमा स्थानीय सरकार र निजी क्षेत्र दुवैको सहभागिता नरही स्थानीय सरकारले निजी क्षेत्रबाट कुनै काम वा सेवा प्राप्त गर्ने उद्देश्यबाट सञ्चालन हुने कार्यलाई आयोजना निजी साभेदारी प्रबन्ध मानिनेछैन ।

११.४ सार्वजनिक-निजी साभेदारी अन्तरगत कार्यान्वयन हुने आयोजनाहरु:

- (अ) सार्वजनिक निकायले सार्वजनिक-निजी साभेदारीका आयोजनाको स्वरूप निर्धारण गर्दा देहायका विशेषता भएका आयोजनाहरुलाई मात्र कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ:
- (क) उपभोग गरे वापत लाग्ने शुल्क सम्बन्धी नीति तथा दर स्पष्ट व्यवस्था भएको, प्रत्यक्ष शुल्कको व्यवस्था नहुने करारको हकमा भने कुन विधि र प्रक्रिया अनुसार निजी क्षेत्रले भुक्तानी प्राप्त गर्ने सो व्यवस्था उल्लेख भएको हुनु पर्ने,
- (ख) सार्वजनिक तथा निजी निकायबीच स्पष्ट जिम्मेवारी तोकिएको,

- (ग) जुन निकायले जुन जोखिम वहन गर्न सारभूत रुपमा बढी सक्षम रहन्छ सोही निकायले त्यस्तो जोखिम वहन गर्ने व्यवस्था भएको,
- (घ) सम्झौताको कार्यान्वयनका लागि विस्तृत र पर्याप्त व्यवस्थापन गर्ने प्रावधान उल्लेख भएको,
- (ङ) सम्झौता अवधिमा पुराना तथा नयाँ निर्माण वा व्यवस्था गरिएका सम्पत्तिहरुको स्वामित्वको सम्बन्धमा सम्झौतामा स्पष्ट व्यवस्था भएको,
- (च) आयोजनाको समग्र चक्रको प्रत्येक तहमा प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था उल्लेख भएको,
- (छ) कार्यसम्पादन तथा प्रतिफलमा आधारित भुक्तानी, प्रोत्साहन र जरिवानाको व्यवस्था उल्लेख भएको ।
- (आ) देहायका आयोजना सार्वजनिक-निजी साभेदारीको माध्यमबाट कार्यान्वयन गरिने छैन:-
- (क) आयोजना सम्बन्धी वित्तिय, प्राविधिक वा सञ्चालन सम्बन्धी जोखिम निजी क्षेत्रलाई हस्तान्तरण नगरी निजी क्षेत्रबाट कुनै काम वा सेवा प्राप्त गर्ने उद्देश्यबाट सञ्चालन हुने ,
- (ख) सार्वजनिक सम्पत्ति वा दायित्वको निजीकरण हुने,
- (ग) सरकारी स्वामित्वको उद्यम खडा गरी सार्वजनिक कामको व्यापारीकरण हुने,
- (घ) सार्वजनिक कार्यको लागि निजी निकायबाट प्रदान गरिएको दान, चन्दा वा उपहार प्राप्त हुने,
- (ङ) देशको सुरक्षा सम्बन्धी प्रावधानहरु समावेश हुने आयोजना,
- (च) स्थानीय सरकारले सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा कार्यान्वयन नगरिने भनी अलग गरेका आयोजनाहरु,
- (छ) सार्वजनिक हितका दृष्टिले सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा कार्यान्वयन गर्न नहुने ।

११.५. सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजना छनौटका आधारहरु:

- (अ) देहायका आधारहरुमा सार्वजनिक-निजी साभेदारी बमोजिम कुनै आयोजना कार्यान्वयन गर्ने वा नगर्ने निर्णय गरिनेछ :
- (क) स्थानीय सरकारले त्यस्तो आयोजनाको लागत व्यहोर्न सक्ने अवस्था भए वा नभएको,
- (ख) आयोजनाको कार्यान्वयनका लागि गरिएको खर्च वा लगानीबाट सार्वजनिक स्तरमा गुणात्मक लाभ प्राप्त हुने अवस्था भए वा नभएको,
- (ग) आयोजना आर्थिक रुपमा सम्भाव्य भएको,

- (घ) स्थानीय सरकार र निजी निकाय बीच जोखिम तथा लाभको उचित ढंगमा बाँडफाँड हुने अवस्था भए वा नभएको ।
- (आ) सार्वजनिक-निजी साभेदारी बमोजिम कनै आयोजना कार्यान्वयनका लागि सार्वजनिक-निजी साभेदारीको ढाँचा छनौट गर्दा देहायका कुराहरुलाई ध्यान दिनु पर्नेछः
- (क) आयोजनाको उद्देश्य पूरा हुने उपयुक्त स्वरुप भएको,
- (ख) आयोजनाको लागि निजी क्षेत्रको साधन श्रोत उपलब्ध भएको ,
- (ग) आयोजनाको डिजाइन, लगानी, निर्माण, सञ्चालन तथा मर्मत सम्भारमा निजी क्षेत्रले वहन गर्न सक्ने भूमिका भएको,
- (घ) सम्भावित लगानीकर्ताहरुद्वारा स्वीकार गर्न सक्ने अवस्था रहेको,
- (ङ) उपभोक्ता तथा समूदायले स्वीकार गर्न सक्ने सेवा शुल्क भएको,
- (च) वित्तीय संस्था तथा लगानीकर्ताहरुद्वारा स्वीकार गर्न सक्ने अवस्था रहेको,
- (छ) लाभ तथा जोखिम बाँडफाँडको स्वरुप निर्धारण भएको,
- (ज) स्थानीय सरकारको आर्थिक तथा व्यवस्थापकीय क्षमता भएको,
- (झ) आयोजना सम्भौताको अवधि उल्लेख भएको,
- (ञ) जटिल प्रकृतिका सार्वजनिक-निजी साभेदारी सम्भौताहरु कार्यान्वयन गर्न सक्ने मानव संसाधनको उपलब्धता भएको ।

११.६ आयोजनाहरुको पहिचान र प्राथमिकीकरण

- (अ) **आयोजनाको पहिचान** :सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा कार्यान्वयन गर्न सकिने आयोजना पहिचान गरी विवरण अद्यावधिक बनाई राख्ने व्यवस्था गरिनेछ । त्यसरी विवरण राख्दा सम्भाव्यता अध्ययन भए वा नभएका आयोजनाको छुट्टाछुट्टै विवरण राखिनेछ ।
- (आ) **प्राथमिकता निर्धारण गर्ने** : सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा कार्यान्वयन गरिने आयोजनाको प्राथमिकता निर्धारण गरिनेछ । आयोजना कार्यान्वयनको प्राथमिकता निर्धारण गर्दा देहायका क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ (नगर कार्यपालिकाले प्राथमिकता निर्धारण गर्न सक्ने छ) :-

११.७ आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखा

- (क) सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न भएका आयोजनाको खरिद प्रक्रिया प्रारम्भ गर्नु अघि सार्वजनिक-निजी साभेदारी लेखाजोखा समिति (लेखाजोखा समिति) ले आयोजनाको खरिद सम्बन्धी कागजात, मस्यौदा आयोजना सम्भौता र सोको सम्भाव्यता अध्ययनको उपयुक्तताको लेखाजोखा गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- (ख) आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखा गरेपछि, आयोजना लेखाजोखा समितिले सो सम्बन्धमा आफ्नो धारणा र सुझाव समेत समेटी आफ्नो प्रतिवेदन

सार्वजनिक-निजी साभेदारी समिति (सानिसा समिति) मा पठाउनु पर्नेछ ।
सानिसा समितिले आयोजना कार्यान्वयन निकायको रूपमा कार्यगर्नेछ ।

११.८ आयोजनाको स्वीकृति

- (अ) देहायका आयोजनाहरूको लागि सम्भाव्यता अध्ययन अनुसार आयोजनाको खरिद प्रक्रिया सुरु गर्न स्वीकृति दिने तथा नीतिगत समन्वय गर्ने अख्तियार नगर कार्यपालिकामा रहनेछः
- (१) दूई करोड.रुपैयाँ वा सोभन्दा बढी अनुमानित आयोजना लागत भएको,
 - (२) सम्भाव्यता न्यून परिपूर्ण कोष वा अन्य कुनै सरकारी अनुदान वा आर्थिक सहयोग आवश्यक भएको,
 - (३) अन्य स्थानीय सरकार, प्रदेश सरकार वा केन्द्रीय सरकारसँगको साभेदारी वा सहभागितामा कार्यान्वयन गरिने आयोजनाहरू ।
- (आ) खण्ड (अ) बमोजिमको आयोजनाको खरिद प्रक्रियाको स्वीकृति पश्चात् प्रस्तावदाता छनौट गर्ने तथा आयोजना सम्भौता गर्ने कार्य भने सानिसा समिति मातहत स्थापना भएको सार्वजनिक-निजी साभेदारी इकाई (सानिसा इकाई) ले गर्नेछ । सानिसा इकाईले आयोजना कार्यान्वयन इकाईको रूपमा कार्य गर्नेछ ।
- (इ) कार्यपालिकाको कार्यक्षेत्रमा पर्ने आयोजनाहरू बाहेक अन्य आयोजना सानिसा समितिले आफैले स्वीकृत गरी अधि वढाउन सक्नेछ ।
- (ई) स्वीकृत आयोजनाहरू स्थानीय सरकारको बजेट तथा वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरिनेछ ।

११.९ आयोजनाको खरिद प्रक्रिया

- (१) सार्वजनिक-निजी साभेदारी अन्तर्गत कार्यान्वयन हुने आयोजनाहरूको खरिद प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछः
- (क) योग्यताका लागि दरखास्त माग (Request for Qualification, RFQ) गर्ने । यसरी योग्यताका लागि दरखास्त माग गर्दा कागजातमा उल्लिखित मापदण्डका आधारमा योग्यतामा छनौट भएका दरखास्तवालाहरूको संक्षिप्त सूची सार्वजनिक गर्ने ।
 - (ख) प्रस्तावको माग (RFP) गर्ने ।
 - (ग) प्रस्तावको मूल्याङ्कन गरी योग्य प्रस्तावदाताहरूको छनौट गर्ने ।
 - (घ) प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने ।
 - (ङ) आयोजना सम्भौता गर्ने ।
- (२) खरिद प्रक्रियामा अपनाइएको विधि अनुसार योग्यताको चरण (RFQ) र प्रस्तावको चरण (RFP) गरी एक वा दुई चरणमा प्रस्ताव माग गर्न सकिनेछ । यस सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछन्ः

- (क) बीस लाख रुपैयाँ भन्दा कम आयोजनालागत भएका आयोजनाहरूको विवरणहरू छुट्टाछुट्टै खाममा एकै चरणमा माग गर्नसकिनेछ ।
- (ख) प्रथम चरणमा उल्लिखित प्राविधिक प्रस्तावहरूको छनौट नगरी दोस्रो चरणको आर्थिक प्रस्ताव खोलिने छैन ।
- (ग) पूर्वनिर्धारित मापदण्डको आधारमा प्राविधिक प्रस्तावमा छनौट भएका प्रस्तावदाताहरूको मात्र आर्थिक प्रस्ताव खोलिनेछ ।
- (घ) सारभूत रूपमा प्रभावग्राही भएका प्रस्तावहरूको मात्र प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।

११.९(क) खरिद प्रक्रियाको प्रथम चरण योग्यताको लागि दरखास्त माग गर्ने चरण (RFQ)

- (१) यस चरणमा उल्लिखित व्यवस्था अनुसार इच्छुक आवेदकहरूले योग्यताको लागि दरखास्त पेश गर्न सक्नेछन् । यस्ता दरखास्तहरूमा समग्र प्राविधिक तथा वित्तीय क्षमताहरू प्रस्तुत गरिएको हुनेछ र त्यस्ता दरखास्तहरूको समग्र प्राविधिक तथा वित्तीय क्षमता योग्यता सम्बन्धीकागजातमा उल्लिखित मापदण्डहरूका आधारमा मूल्यांकन गरी योग्यता निर्धारण गरिनेछ ।
- (२) यो चरणमा इच्छुक दरखास्तवालाहरूले थप केही प्रष्ट गर्न चाहेमा वा कुनै जानकारी लिन चाहेमा सो गर्न सक्नेछन् । आयोजनाको प्रकृति हेरी दरखास्तदिने समय अगावै सम्बन्धित पक्षहरूसँग छलफल गर्न सकिनेछ ।
- (३) सबै दरखास्तहरूलाई पूर्व निर्धारित मापदण्डका आधारमा सानिसा समितिले पारदर्शी ढंगले एक समिति गठन गरी सो समितिबाट मूल्यांकन गर्नेछ र यस्तो कार्यमा बाह्य विशेषज्ञहरूको पनि सहयोग लिन सकिनेछ ।
- (४) यसचरणमा छनौट भएका दरखास्तवालाहरूलाई योग्यता निर्धारण गरिएका दरखास्तवालाहरूको रूपमा नामाकरण गरी उक्त दरखास्तवालाहरूलाई मात्र प्रस्ताव आह्वान गर्ने चरणमा समावेश गरिनेछ ।

११.९(ख) खरिद प्रक्रियाको द्वितीय चरण : प्रस्ताव माग गर्ने चरण (RFP)

- (१) प्रस्ताव आह्वान गर्ने चरणको उद्देश्य देहाय बमोजिम हुनेछ :-
 - (क) आयोजना सम्झौताका सम्पूर्ण प्रावधानहरू उल्लेख गर्ने ।
 - (ख) मूल्याङ्कन प्रक्रिया स्पष्ट उल्लेख गर्ने ।
 - (ग) सर्तहरू स्पष्ट उल्लेख गर्ने ।
 - (घ) प्रस्ताव तयार गर्ने र बुझाउने बारे मिति तथा प्रक्रियाहरू स्पष्टगर्ने ।
 - (ङ) उपयुक्त प्रस्तावदाता छनौट गर्न प्राविधिक तथा आर्थिक प्रस्तावहरूका पूर्ण विवरण माग गर्ने ।

- (२) दफा ११.७ (ख) को चरणबाट योग्य भई छनौट भएका दरखास्तवालाहरुबाट मात्रै प्रस्ताव सम्बन्धी कागजातमा उल्लेख गरिएका प्रावधान अनुसार प्रस्ताव आमन्त्रण गरिनेछ ।
- (३) प्रस्ताव दुई खण्डमा विभाजन गरिएका हुनेछन् । प्रथम खण्डमा आयोजनालाई आवश्यक पर्ने कार्यान्वयनको अवधारणा, प्रयोग गर्न सकिने नवीनतम प्रविधि र अन्य प्राविधिक विवरणहरु समावेश गर्नुपर्नेछ । द्वितीय खण्डमा आर्थिक प्रस्तावहरु हुनेछन् जसमा बोलपत्र/दरभाउ/मूल्य र अन्य माग गरिएका विवरणहरु संलग्न गरिनेछन् । साधारणतया आर्थिक प्रस्तावमा गणना गर्न सकिने कुनै एकल आधार (Single Parameter) को मात्र बोलपत्र/दरभाउ/मूल्य वा परिमाण माग गरिनेछ, जसको आधारमा प्रस्तावदाताको छनौट गर्न सकिनेछ ।
- (४) आयोजनाको प्रकृति हेरी कुनै खास आयोजनाहरुको हकमा गुणात्मक आधार (Qualitative Parameter) हरु पनि राख्न सकिनेछ । तर यसरी राख्दा, यसको मूल्याङ्कन कसरी र कुन विधिका आधारमा गणना गरिने हो, उल्लेख गरिएको हुनुपर्नेछ ।
- (५) आयोजनाको प्रारूप तयार गर्दा यस्ता आधारहरुमा अन्य कुराहरुका अतिरिक्त स्थानीय सरकारको अनुदानको आवश्यकता, वार्षिक भुक्तानी, उपभोक्ताले भुक्तानी गर्ने शुल्क, रोयल्टीको बाँडफाँड, अग्रिम प्राप्त हुने रोयल्टी (Upfront Royalty) वार्षिक रोयल्टी, आयोजना अवधि आदि कुराहरु समावेश गर्न सकिनेछ ।
- (६) प्रस्ताव सँगै प्रस्ताव जमानत (Bid Security) र सम्भौता गर्नु अघि कार्यसम्पादन जमानत (Performance Guarantee) दाखिला गर्नुपर्नेछ । तर आयोजनाको वित्तीय समापन भएपश्चात् कार्यसम्पादन जमानत फिर्ता गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- (७) प्राविधिक प्रस्तावहरुको मूल्याङ्कन सम्पन्न भई छानिएका प्रस्तावदाताहरुको मात्र आर्थिक प्रस्ताव खोलिनेछ ।
- (८) प्रस्ताव आह्वान गर्दा आयोजना सम्भौताको मस्यौदासमेत संलग्न गर्नुपर्नेछ । यस्तो आयोजना सम्भौताको मस्यौदामा सानिसा समितिको र निजी निकायहरुको अधिकार र दायित्व स्पष्ट उल्लेख गर्नुका साथै दफा ११.८मा उल्लिखित विषयहरु उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (९) यो चरणमा भाग लिने सबै योग्यता निर्धारण गरिएका प्रस्तावदाताहरुलाई आ-आफ्नो कुरा सोधनी गर्ने वा स्पष्ट पर्ने एक पटकको अवसर प्रदान गर्नाप्रस्तावाप्रस्तुत गर्नु अगावै छलफल गर्न सकिनेछ । जटिल प्रकृतिका आयोजनाहरुको लागि एक पटकभन्दा बढी छलफल गर्न सकिनेछ ।

११.९(ग) प्रस्तावको मूल्याङ्कन

- (१) प्रस्तावहरूको मूल्याङ्कन गर्ने र उपयुक्त प्रस्तावदाताको छनौट गर्ने कार्य प्रस्तावमा उल्लिखित मूल्याङ्कन आधारमा गरिनेछ । यो प्रक्रिया पारदर्शी हुनेछ, र यसलाई सानिसा समितिले एक स्वतन्त्र मूल्यांकन समिति गठन गरी उक्त समितिबाट पूर्व निर्धारित मापदण्डका आधारमा मूल्यांकन गरिनेछ ।
- (२) सारभूत रूपमा प्रभावग्राही प्रस्तावहरूलाई मात्र मूल्यांकनमा समावेश गरिनेछ ।
- (३) प्राविधिक तथा आर्थिक प्रस्तावहरू अलग-अलग समयमा प्रस्तावदाताहरूलाई आमन्त्रण गरी खोलिनेछ ।

११.९(घ) नमूना दस्तावेजहरूको प्रयोग

- (१) कुनै खास सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजना वा क्षेत्र वा दुवैलाई उपयोगी हुने नमूना RFP, RFQ वा नमूना आयोजना सम्झौताहरू विभिन्न समयमा तयार गरी जारी गरिनेछ ।
- (२) सानिसा समितिले दुई करोड रुपैयाँ भन्दा बढी आयोजना लागत भएका सम्पूर्ण सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाहरूमा नमूना दस्तावेजहरू लागू गर्नेछ ।
- (३) दुई करोड भन्दा कम रुपैयाँ भन्दा कम लागत भएका आयोजनाहरूको हकमा यसै नीति र अन्तर्गत बन्ने कार्यविधिका उपयोगी प्रावधानहरूलाई आत्मसात गरी छुट्टै आयोजना सम्झौताहरू प्रयोग हुन सक्नेछन् ।

११.९(ङ) प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने र आयोजना सम्झौता गर्ने

- (१) सम्पूर्ण प्रस्तावहरूको मूल्यांकन पूर्वनिर्धारित मापदण्डका आधारमा सम्पन्न गरी कानूनद्वारा अधिकारप्राप्त अधिकारीबाट उपयुक्त प्रस्तावदाताको प्रस्ताव स्वीकृत गराई सानिसा समितिले स्वीकृत प्रस्तावदातालाई निजले प्रस्तुत गरेको प्रस्ताव स्वीकृत भएकोव्यहोराको पत्र जारी गर्नेछ ।
- (२) सो पत्रमा आयोजना सम्झौता गर्न उपस्थित हुँदा पूरा गर्नुपर्ने औपचारिकता पेश गर्नुपर्ने कागजातहरूको विवरण उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।
- (३) स्वीकृत भएको प्रस्तावदाताले तोकिएको समयभित्र आयोजना सम्झौता गर्न स्वीकार गरेको पत्र लेखी सानिसा समितिमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (४) प्रस्ताव आव्हान गर्दा संलग्न गरिएको मस्यौदा आयोजना सम्झौतालाई अन्तिम रूप दिई प्रस्तावदाता वा निजहरूले स्थापना गरेको कम्पनी सानिसाका अधिकारप्राप्त अधिकारी बीच आयोजना सम्झौता गरिनेछ ।
- (५) आयोजना सम्झौता गर्दा प्रस्तावको चरणमा संलग्न गरिएको आयोजना सम्झौताको मस्यौदामा उल्लिखित बुँदाहरूमा कुनै परिवर्तन गरिनेछैन । कुनै कारणवश परिवर्तन गर्नुपरेमा परिवर्तन हुने बुँदाहरूमा प्रस्ताव दर्ता गर्न अगावै सम्पूर्ण प्रस्तावदाताहरूलाई जानकारी गराइएको हुनु पर्नेछ । सम्झौतालाई अन्तिम रूप दिन आवश्यक पर्ने स-साना प्रशासनिक कुराहरू

प्रस्ताव मूल्यांकन र उपयुक्त प्रस्तावदाता छनौट गर्ने कार्यलाई कुनै फरक नपर्ने गरी मात्र संशोधन वा परिवर्तन गर्न सकिनेछ ।

११.१० आयोजना सम्झौतामा खुलाउनु पर्ने कुराहरु

सम्झौतामा देहायका कुराहरु खुलाउनु पर्नेछ :-

- (क) आयोजनाको विवरण,
- (ख) आयोजना कार्यान्वयन शुरू गर्ने मिति र सम्पन्न गर्ने मिति,
- (ग) आयोजनाको निर्माण वा सञ्चालन गर्दा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले पाउने सुविधा तथा सहूलियत सम्बन्धी कुरा,
- (घ) अनुमतिपत्रको अवधि,
- (ङ) आयोजना कार्यान्वयनको चरणबद्ध विवरण र कार्यान्वयन तालिका
- (च) आयोजनाको प्राविधिक गुणस्तर तथा स्टाण्डर्ड,
- (छ) आयोजना सञ्चालन सम्बन्धी विवरण,
- (ज) जोखिमको बाँडफाँड र आयोजना अवधिमा जोखिम व्यवस्थापन गरिने विधि, कार्यसम्पादनमा आधारित भुक्तानी सम्बन्धी व्यवस्था, कार्यसम्पादनका मूल्यांकनका वस्तुगत आधार र मापदण्ड ।
- (झ) आयोजनाको अनुगमन प्रक्रिया सम्बन्धी विवरण,
- (ञ) आयोजना लिजमा दिएको भए सोको विवरण र लिजका शर्तहरु,
- (ट) आयोजना सञ्चालन वा हस्तान्तरणका शर्त,
- (ठ) आयोजना सञ्चालन गर्दा उपभोक्तासँग लिन पाउने शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था,
- (ड) आयोजनाको बीमा सम्बन्धी व्यवस्था,
- (ढ) आयोजनामा जडित मेशिन तथा आयोजना हस्तान्तरणका बखत हुनु पर्ने अवस्था र गुणस्तर,
- (ण) स्थानीय सरकारलाई बुझाउनु पर्ने रोयल्टी र भुक्तानी विधि,
- (त) आयोजना कार्यान्वयन गर्दा कुनै पक्षले सम्झौता बमोजिमको दायित्व पुरा नगरेको कारणबाट मर्का पर्ने पक्षले प्राप्त गर्ने क्षतिपूर्ति भराउने, सम्झौता उल्लंघन गर्ने पक्षले व्यहोर्नु पर्ने दायित्व तथा सम्झौता रद्द हुने अवस्था,
- (थ) काबू बाहिरको परिस्थिति सम्बन्धी व्यवस्था,
- (द) सूचना आदान प्रदान सम्बन्धी व्यवस्था,
- (ध) कानूनमा हुने परिवर्तनबाट निजी लगानीकर्तालाई कुनै विशेष संरक्षण दिइने भए सो सम्बन्धी व्यवस्था,
- (न) लागू हुने कानून, विवाद समाधानको संयन्त्र, विधि र प्रक्रिया,
- (प) सम्भाव्यता न्यून परिपूर्ति सम्बन्धी व्यवस्था,
- (फ) आयोजनामा स्थानीय सरकारको कुनै लगानी हुने भए त्यस्तो लगानी र सो वापत स्थानीय सरकारको प्राप्त गर्ने प्रतिफल,

- (ब) आयोजनाको मर्मत सम्भार सम्बन्धी व्यवस्था
(भ) अन्य आवश्यक कुराहरु ।

११.११ सोभै प्राप्त भएका प्रस्तावहरु

- (१) सानिसा समितिले निजी निकायबाट सोभै प्राप्त भएका प्रस्तावलाई देहायको अवस्थामा स्वीकार गर्न सक्नेछः
- (क) प्रतिस्पर्धात्मक प्रक्रियाबाट प्रस्तावदाता छनौट हुन नसकेको आयोजना,
(ख) आयोजनालाई कुनै व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको बौद्धिक सम्पत्ति वा प्रविधि आवश्यक भएकोमा सो आयोजनाको लागि प्रस्ताव गर्ने प्रस्तावदातासँग मात्र त्यस्तो बौद्धिक सम्पत्ति वा प्रविधि रहेको भएमा, वा
(ग) स्थानीय जनसमुदायका स्थानीय आवश्यकताहरुलाई पूर्ति गर्नका लागि स्थानीय सामुदायिक संस्थाबाट प्राप्त भएका प्रस्तावहरु,
(घ) कार्यपालिकाले आयोजना रणनीतिक महत्वको छ भनी स्वीकार गरेमा,
स्पष्टीकरण: “सोभै प्राप्त भएको प्रस्ताव” भन्नाले सानिसा समितिले आन्धान नगरेको तर कुनै इच्छुक निजी निकायबाट पहिचान गरी कार्यान्वयनका लागि पेश गरिएको प्रस्ताव सम्झनुपर्छ ।
- (२) सानिसा समितिलेसोभै प्राप्त भएको प्रस्तावलाई पुनरावलोकन गर्दा आकर्षक र लाभदायी भएमा त्यस्तो प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकलाई सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन पेश गर्न लगाउन सक्नेछ । तर उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको अवस्था भएमा पुनः सम्भाव्यता अध्ययन गराउन आवश्यक हुने छैन ।
- (३) सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन अध्ययन गर्दा सो आयोजनाबाट सार्वजनिक हित हुने देखिएमा सानिसा समितिले नगर कार्यपालिकाको सैद्धान्तिक सहमतिका लागि पेश गर्नेछ ।
- (४) कार्यपालिकाले आयोजना अधि बढाउन सैद्धान्तिक सहमति दिएमा उपयुक्तता लेखाजोखा समितिले उक्त आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखा गर्नुपर्नेछ ।
- (५) उपयुक्तताको लेखाजोखा सम्पन्न गरेपश्चात् सानिसा समितिले प्रतिस्पर्धात्मक विधिबाट उक्त आयोजना कार्यान्वयनका लागि प्रस्ताव आन्धान गर्नेछ ।
- (६) उपदफा (५) बमोजिमको प्रस्तावमा सोभै प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावक पनि सहभागी हुन सक्नेछ ।
- (७) उपदफा (६) बमोजिम प्राप्त भएका प्रस्तावहरुको मूल्यांकन भएपछि छनौट भएको योग्य प्रस्तावकले कबोल गरेको शर्तहरूसँग सोभै प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावक मञ्जुर भएमा सोभै प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकलाई छनौट गरी आयोजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- (८) सोभै प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकले भाग नलिएमा वा निजले छनौटयोग्य प्रस्तावकको प्रस्ताव अनुसार काम गर्न मञ्जुर नगरेमा प्रस्तावकलाई उक्त आयोजना कार्यान्वयन गर्न दिइने छैन ।
- (९) सोभै प्रस्ताव गर्ने प्रस्तावकले प्रस्तावमा सहभागी भएको तर छनौटयोग्य प्रस्तावक हुन नसकेको र छनौटयोग्य प्रस्तावकले पेश गरेको प्रस्ताव पनि स्वीकार नगरेको अवस्था भए त्यस्तो अवस्थामा छनौटयोग्य प्रस्तावदाताले प्रस्ताव आव्हानको लिखतमा उल्लेख गरिएको सम्भाव्यता अध्ययनमा भएको खर्च वापतको रकम त्यसरी सोभै प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकलाई भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।
- (१०) सोभै प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकले आयोजना कार्यान्वयन गर्न पाएमा निजले छनौटयोग्य प्रस्तावकलाई प्रस्ताव आव्हानको लिखतमा उल्लेख गरिएको सम्भाव्यता अध्ययनमा भएको खर्च वापतको रकम भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।
- (११) सोभै प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावक एक जनाले मात्र प्रस्तावमा सहभागी भएमा प्रस्ताव आव्हानको लिखतमा उल्लिखित शर्तहरूका आधारमा प्रस्तावकको प्रस्ताव स्वीकृत गर्न सकिनेछ ।
- (१२) उपदफा (११) मा उल्लिखित अवस्थामा पनि सोभै प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकको प्रस्ताव स्वीकृत नभएमा कार्यपालिकाले सम्भाव्यता अध्ययन गर्दा लागेको पूर्वनिर्धारित खर्च भुक्तानी गर्नेछ ।
- (१३) माथिका उपदफाहरूमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिमको आयोजनाको लागत रु. पाँच लाख भन्दा बढी नभएमा सानिसा समितिले सोभै वार्ताको माध्यमद्वारा सम्बन्धित स्थानीय सामूदायिक संस्थालाई त्यस्तो आयोजना कार्यान्वयन गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।

११.१२ वार्ताद्वारा आयोजना कार्यान्वयन गर्न सक्ने :

- (१) देहायका अवस्थामा कुनै आयोजना वार्ताद्वारा कार्यान्वयन गराउन सकिनेछ :
 - (क) कम्तीमा तीन पटक मनसायपत्र वा प्रस्ताव आव्हान गर्दा पनि आवश्यक संख्यामा मनसायपत्र वा प्रस्ताव छनौट हुन नसकेको, वा
 - (ख) आयोजनाको प्रकृति वा लागतको कारण प्रतिस्पर्धा हुन सक्ने सम्भावना नभएको,
 - (ग) नयाँ अवधारणा वा प्रविधि समावेश भएको,
 - (घ) स्थानीय सामूदायिक संघसंस्थाबाट कार्यान्वयन गरिने तोकिएको रकमसम्म अनुमानित आयोजना लागत भएको,
- (२) कुनै आयोजना वार्ताद्वारा कार्यन्वयन गर्न चाहने व्यक्तिले तोकिएको कुराहरू खुलाई सानिसा समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (३) प्राप्त निवेदन जाचबुझ गर्दा वार्ताद्वारा सो आयोजना कार्यान्वयन गर्न उपयुक्त देखिएमा सानिसा समितिले निवेदकसँग वार्ता गरी कार्यान्वयन गराउनेछ ।

तर नगर कार्यपालिकाको स्वीकृति आवश्यक पर्ने आयोजनाहरू वार्ताद्वारा कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाबाट स्वीकृति प्राप्त गर्नुपर्नेछ ।

११.१३ गैरसरकारी वा सामुदायिक संघसंस्था मार्फत आयोजना कार्यान्वयन गर्न सकिने

तोकिएको रकमसम्मको आयोजना लागत भएका साना आयोजना स्थानीय गैरसरकारी संस्था वा सामुदायिक संस्थालाई प्राथमिकता दिई कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ । तर यसरी आयोजना कार्यान्वयन गर्दा यस नीति तथा नीति अन्तर्गत बन्ने कानूनमा उल्लिखित प्रक्रिया पालना गरिनेछ ।

११.१४ संघ, प्रदेश वा अन्य स्थानीय सरकारसँग मिली आयोजना कार्यान्वयन गर्न सक्ने

संघ, प्रदेश वा अन्य स्थानीय सरकारसँगको सहकार्य र समझदारीमा सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजना कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।

११.१५ सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको लागि जग्गा प्राप्ति

- (१) स्थानीय सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको लागि आवश्यक पर्ने जग्गा नेपाल सरकार वा स्थानीय सरकारले सानिसा समितिलाई उपलब्ध गराउनेछ ।
- (२) नेपाल सरकार वा स्थानीय सरकारले सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको लागि जग्गा प्राप्त गर्दा जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी प्रचलित कानून तथा पूर्वाधार विकासका लागि जग्गा प्राप्ति पुर्नवास तथा पूनस्थापना सम्बन्धी नीति २०७१ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।
- (३) आयोजनाको प्रकृति हेरी सो जग्गा बापत भुक्तानी भएको क्षतिपूर्ति रकमको सम्पूर्ण वा आंशिक रकम खरिद सम्बन्धी कागजातमा उल्लेख भए अनुसार निजी निकायबाट र शोधभर्ना गराउने वा यसरी सरकारी सम्पत्ति प्रयोग गरेबापत निजी निकायबाट रोयल्टी असुल गर्नसकिने छ ।
- (४) सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको लागि जग्गा प्राप्त गर्दा हदबन्दीभन्दा बढी राखेको जग्गा, सरकारबाट प्राप्त गरिने जग्गा घरसहितका जग्गाहरूको पुनस्थापना, स्वीकृति नलिई बनाएका घर तथा बाली जफत गर्ने तथा जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी अधिकारहरूका सम्बन्धमा जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी प्रचलित कानून, यस सम्बन्धी नीति तथा विभिन्न समयमा नेपाल सरकारले जारी गरेका आदेशहरूको अवलम्बन गरिनेछ ।

११.१६ जोखिम र लाभको बाँडफाँडको प्रक्रिया

- (१) सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाहरूको जोखिम र लाभको बाँडफाँड तथा व्यवस्थापन गर्न “सार्वजनिक हितको सिद्धान्त” लाई केन्द्रमा राखी जोखिम व्यवस्थापन गर्न सबैभन्दा सक्षम निकायलाई उक्त जोखिमको मुख्य हिस्सा दिइनेछ ।

- (२) जोखिम तथा लाभको बाँडफाँडको प्रारूप आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन र अवसरको विश्लेषण गर्दाको समयमा उल्लिखित विवरणमा आधारित हुनेछ र जोखिम तथा लाभको बाँडफाँडको विषयलाई आयोजना सम्भौता तयार गर्दा विशेष व्यवस्थाको रूपमा राखिनेछ ।
- (३) सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाहरूको जोखिम र लाभको बाँडफाँड तथा व्यवस्थापन गर्दा प्रचलित सिद्धान्तको सिमाभित्र रही देहाय बमोजिम गरिनेछ :
- (क) आयोजनासँग सम्बन्धित पूर्वानुमान गर्न सकिने सम्पूर्ण जोखिम सम्बन्धी जानकारी एकैसाथ सङ्कलन गरी त्यस्ता जोखिमहरूको व्यवस्थापन आयोजना सम्भौता गर्दाको बखतमा नै गरिनेछ ।
- (ख) आयोजनासँग सम्बद्ध निजी तथा सार्वजनिक दुवै निकायको नियन्त्रण बाहिरका जोखिमहरू माथि उल्लिखित सिद्धान्तको आधारमा सम्भौता अनुसार निकयौल गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- (ग) आयोजना सम्भौतामा जोखिमको सीमा निर्धारण गर्न सकिनेछ ।
- (घ) आयोजना सम्भौतामा पूर्वानुमान गर्न कठिन पर्ने र उच्च परिवर्तनशील सर्तहरूको सम्बन्धमा पुनरावलोकन गर्न प्रक्रियाको व्यवस्था गरिनेछ । यस्तो पुनरावलोकन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था सानिसा समितिबाट जारी हुनु निर्देशिकामा पुनरावलोकन गर्ने अवधि, आधार, मापक, र त्यसले पार्ने प्रभाव जस्ता व्यहोरा उल्लेख गरिनेछ ।
- (ङ) डिजाईन, निर्माण, आयोजना व्यवस्थापन, वातावरणीय नियमहरूको पालना, गुणस्तर, प्राविधिक स्तर र दक्षता सम्बन्धी जोखिम निजी क्षेत्रको निकायलाई दिइनेछ ।
- (च) सेवा आयोगको लागत र वित्तीय व्यवस्थापन खर्च, शुल्क असुली तथा मुनाफा सम्बन्धी जोखिम निजी क्षेत्रको निकायलाई मात्र दिइनेछ ।
- (छ) अनुमति र स्वीकृति, जग्गा प्राप्त, अन्तर-सरकारी निकाय विचको समन्वय र सरकारले दिने योगदानको रकम सम्बन्धी जोखिमको जिम्मेवारी सानिसा समितिको हुनेछ ।
- (ज) निजी निकायको आफ्नो खर्च लागे बनाएको वा पुनर्निर्माण गरेको सम्पत्ति आयोजना कार्यान्वयन निकायको स्वामित्वमा रहने भएमा वा सम्भौताको अवधि समाप्त भएपछि स्थानीय सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्ने भएमा वा सम्भौता रद्द वा खारेज भएमा सो सम्बन्धी दायित्व आयोजना सम्भौतामा उल्लेख भए अनुसार फरफारक गरिनेछ । तर त्यस्तो जोखिमको भार सम्भौता रद्द गर्नु परेको कारणमा आधारित हुनेछ ।
- (झ) काबू बहिरको परिस्थितिजन्य कारणबाट सिर्जना भएका प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष जोखिमहरू विमाद्वारा व्यवस्थापन गरिनेछ, विमाद्वारा व्यवस्थित हुन नसकेका विषयहरूको बारेमा आयोजना सम्भौतामा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(त्र) आयोजनाको लाभको बाँडफाँड गर्दा सो आयोजनाको सम्झौता अवस्थामा विशेष व्यवस्थाका रूपमा उल्लेख गरिनेछ।

स्पष्टीकरण : यस सम्बन्धी अन्य विस्तृत व्यवस्था आयोजना सम्झौतामा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ।

११.१७ विवाद समाधान

(अ) छनौट प्रक्रिया वा निर्णय सम्बन्धी विवादको समाधान

सार्वजनिक निकायबाट सार्वजनिक-निजी साभेदारी प्रबन्ध अन्तरगत प्रस्तावदाताको छनौट सम्बन्धी कारवाही वा निर्णयको सम्बन्धमा भएको विवादका सम्बन्धमा उजुरी सुन्ने अख्तियार सम्बन्धित सानिसा समितिको प्रमुखलाई हुनेछ। प्रमुखको निर्णयमा चित्त नबुझ्ने पक्षले सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्ने व्यवस्था गरिनेछ।

(आ) सम्झौता अन्तरगतको विवादको समाधान

(क) आयोजना सम्झौतामा प्रचलित नेपाल कानून लागू हुनेछ।

(ख) आयोजना कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा सानिसा समिति र अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिबीच कुनै विवाद उत्पन्न भएमा त्यस्तो विवाद पक्षहरूबीच छलफल गरी आपसी समझदारीबाट समाधान गर्नुपर्नेछ।

(ग) आपसी समझदारीबाट विवाद समाधान नभएमा विवादको समाधान सम्झौतामा उल्लेख भएकोमा सोही बमोजिम र उल्लेख नभएकोमा मध्यस्थताद्वारा गरिनेछ।

(घ) मध्यस्थताद्वारा विवादको समाधान गर्दा मध्यस्थताको कार्यविधि सम्झौतामा उल्लेख भएकोमा सोही बमोजिम र उल्लेख नभएकोमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(ङ) विशेष प्रकृतिका आयोजनाहरूका हकमा लागू हुने कानून र विवाद समाधान सम्बन्धमा छुट्टै व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिएमा कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम हुनेछ।

(इ) क्षतिपूर्ति सम्बन्धी व्यवस्था:

आयोजना कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा कुनै पक्षले सम्बद्ध कानून वा सम्झौता विपरीत कुनै काम गरेबाट अर्को पक्षलाई हानि नोक्सानी पर्न गएमा त्यसरी पर्न गएको हानि नोक्सानी वापतको मनासिब माफिकको रकम सो काम गर्ने पक्षले अर्को पक्षलाई क्षतिपूर्ति वापत बुझाउनु पर्ने व्यवस्था सम्झौतामा गरिनेछ।

१२. संस्थागत संरचना

१२.१ कार्यपालिका:

- (१) देहायका आयोजनाहरूको लागि सम्भाव्यता अध्ययन अनुसार आयोजनाको खरिद प्रक्रिया सुरु गर्न स्वीकृति दिने तथा नीतिगत समन्वय गर्ने अख्तियार कार्यपालिकामा रहने व्यवस्था गरिनेछः
- (क) दूई करोड रुपैयाँ वा सोभन्दा बढी अनुमानित आयोजना लागत भएको,
- (ख) सम्भाव्यता न्यून परिपूर्ति कोष वा अन्य कुनै सरकारी अनुदान वा आर्थिक सहयोग आवश्यक भएको,
- (ग) अन्य स्थानीय सरकार, प्रदेश सरकार वा केन्द्रीय सरकारसँगको साभेदारी वा सहभागितामा कार्यान्वयन गरिने आयोजनाहरू ।
- (२) आयोजना कार्यान्वयनका हकमा कार्यपालिकाको कार्यक्षेत्र देहाय बमोजिम हुनेछः
- (क) सार्वजनिक-निजी साभेदारीसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण नीतिगत विषयहरूमा मार्गदर्शन गर्ने,
- (ख) सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा कार्यान्वयन गर्न सकिने आयोजनाहरूको पहिचान गर्ने,
- (ग) सार्वजनिक-निजी साभेदारीका लागि लगानीका क्षेत्रहरू पहिचान गर्ने,
- (घ) कार्यपालिकाको कार्यक्षेत्र पर्ने आयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन, खरिद सम्बन्धी कागजात तथा मस्यौदा आयोजना सम्झौता लगायत आयोजनालाई खरिद प्रक्रियामा लैजान स्वीकृति प्रदान गर्ने,
- (ङ) सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा सञ्चालित आयोजनाको कार्यान्वयनमा सम्बद्ध निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।

१.२ सार्वजनिक-निजी साभेदारी समिति :

- (१) आयोजना कार्यान्वयन गर्नका लागि कार्यपालिकाको अध्यक्ष/प्रमुखको अध्यक्षतामा देहाय बमोजिमको एक सार्वजनिक-निजी साभेदारी समिति (“सानिसा समिति”)रहनेछः
(क) कार्यपालिकाको प्रमुख	अध्यक्ष
(ख) कार्यपालिकाको उपप्रमुख	सदस्य
(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
(घ) पूर्वाधार विकास महाशाखा प्रमुख	सदस्य
(ङ) सानिसा सम्बन्धी क्षेत्रका समितिले तोकेको विज्ञ १ जना	सदस्य
(च) नगरकार्यपालिकाको विषयगत समितिको संयोजक	सदस्य
(छ) नगरमा क्रियाशिल उद्योग वाणिज्य संग सम्बन्धित संस्थाका प्रमुखहरू मध्येबाट ४ जना	सदस्य

- उपर्युक्त बमोजिमको आयोजनाको खरिद प्रक्रियाको स्वीकृति पश्चात् प्रस्तावदाता छनौट गर्ने तथा आयोजना सम्झौता गर्ने कार्य भने सानिसा इकाईले गर्नेछ।
- (२) कार्यपालिकाको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने आयोजनाहरू बाहेक अन्य आयोजनाको हकमा त्यस्तो आयोजनाको खरिद प्रक्रिया प्रारम्भ गर्न तथा आयोजना सम्झौताको स्वीकृति दिने अख्तियारी सानिसा समितिमा रहनेछ।
- (३) सार्वजनिक निजी साभेदारी समितिमा आवश्यकता अनुसार नगरपालिकाका विभागीय प्रमुखहरू सदस्यको रूपमा राख्न सकिनेछ।

१२.३ सानिसा इकाई

- (१) आयोजनाको तयारी, विकास, मूल्यांकन, खरिद, प्रस्ताव छनौट, वार्ता, सम्झौतामा हस्ताक्षर, कार्यान्वयन तथा अनुगमनका लागि सानिसा समितिले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको अध्यक्षतामा आवश्यकता अनुसार सम्बद्ध विभागका विभागीय प्रमुख तथा अधिकृतहरू रहने गरी प्रत्येक आयोजनाका लागि सानिसा इकाईको गठन गर्नेछ।
- (२) सानिसा इकाईको मुख्य काम तथा कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछः
- (क) कुनै आयोजना सार्वजनिक-निजी साभेदारीमा कार्यान्वयन गर्नु पर्ने आधार र कारणको मूल्यांकन गर्ने,
- (ख) आयोजनाको प्रारम्भिक मूल्यांकन गर्ने,
- (ग) आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने, गराउने,
- (घ) आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखाका लागि आयोजना लेखाजोखा समितिमा पेश गर्ने,
- (ङ) आयोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक लिखत कागजातहरू तयार गर्ने,
- (च) प्रस्ताव आव्हान गर्ने, मूल्यांकन गर्ने तथा प्रस्तावदाताको छनौट गर्ने,
- (छ) छनौट भएको प्रस्तावकसँग वार्ता गर्ने तथा आयोजना सम्झौता गर्ने,
- (ज) आयोजना सम्झौताको व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयन गर्ने,
- (झ) आयोजना कार्यान्वयनका सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गर्ने,
- (ञ) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

१२.४ आयोजना लेखाजोखा समिति:

- (१) सानिसा समितिले आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखा गर्न सम्बन्धित विषयको विशेषज्ञ समेत रहने गरी बढीमा पाँच सदस्य रहेको एक आयोजना लेखाजोखा समिति ("लेखाजोखा समिति") गठन गर्नेछ।
- (२) सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न भएका आयोजनाको खरिद प्रक्रिया प्रारम्भ गर्नु अघि लेखाजोखा समितिले आयोजनाको खरिद सम्बन्धी कागजात, मस्यौदा

आयोजना सम्भौता र सोको सम्भाव्यता अध्ययनको उपयुक्तताको लेखाजोखा गर्नेछ ।

- (३) उपदफा (२) बमोजिम लेखाजोखा समितिले आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखा गर्दा सार्वजनिक-निजी साभेदारी छनौटका आधारहरूलाई समेत विश्लेषण गर्नुपर्नेछ ।
- (४) उपदफा (२) बमोजिम आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखा गरेपछि लेखाजोखा समितिले सो सम्बन्धमा आफ्नो धारणा र सुझाव समेत समेटी आफ्नो प्रतिवेदन सानिसा समितिमा पठाउनेछ ।
- (५) लेखाजोखा समितिले आफूले उपयुक्तताको लेखाजोखा गरेका सबै आयोजनाहरूको कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय सरकारमा पर्न सक्ने आकस्मिक दायित्वको अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।
- (६) केन्द्रीय स्तरमा निर्माण भएको सार्वजनिक-निजी साभेदारी सम्बन्धी कानूनले आयोजना लागत वा आयोजनको प्रकृतिको आधारमा कुनै खास संयन्त्रबाट आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखा गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गरेको भए त्यस्तो आयोजनाको लेखाजोखा सो कानून बमोजिम गराइनेछ ।

१३. आर्थिक पक्ष

१३.१ बजेट व्यवस्था

स्थानीय सरकारले सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको बजेट विनियोजन सम्बन्धमा निर्णय गर्नेछ । यस्तो आयोजनाको लागि छुट्याइएको बजेट स्थानीय तहको बजेट पुस्तिकामा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

१३.२ क्षमता विकास

आयोजना कार्यान्वयन गर्ने सार्वजनिक तथा निजी निकायहरूका जनशक्तिहरूको क्षमता विकास गर्न विभिन्न कार्यशाला, गोष्ठी, भेला, सम्मेलन तथा तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ । त्यस्तो कार्यको संयोजन गर्न आयोजना कार्यान्वयन निकायले आवश्यकता अनुसार परामर्शदाताहरू नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

१३.३ विज्ञहरूको नियुक्ति

सानिसा समितिले सम्पूर्ण वा आंशिक समय काम गर्ने गरी सार्वजनिक-निजी साभेदारीका आयोजनाको उपयुक्तताको लेखाजोखा, खरिद प्रक्रिया तथा अन्य सम्बन्धित कामको लागि विज्ञहरू नियुक्त गर्नसक्नेछ ।

१३.४ सम्भाव्यता न्यून परिपूर्ति कोष

- (१) स्थानीय सरकारले सम्भाव्य आयको तुलनामा लागत बढी हुने आयोजनालाई अनुदान उपलब्ध गराउन सम्भाव्यता न्यून परिपूर्ति कोष खडा गर्न सक्नेछ ।

- (२) केन्द्रीय स्तरमा जारी भएको सार्वजनिक-निजी साभेदारी नीति, २०७२ वा सो अन्तरगत निर्माण भएका केन्द्रीय कानून बमोजिम स्थानीय स्तरमा कार्यान्वयन हुने आयोजनाले सम्भाव्यता न्यून परिपूर्ति कोषको सुविधा पाउने अवस्थामा सोही बमोजिम आयोजनालाई अनुदान उपलब्ध गराउन सहयोग गरिनेछ ।

१३.५ पूँजीगत सहभागिता

- (१) उपदफा (२) मा उल्लिखित आधार र कारणबाट औचित्य पुष्टि हुने भएमा विशेष अवस्थामा स्थानीय सरकारले पच्चीस प्रतिशतमा नवद्वे गरी आयोजनामा शेयर पूँजी लगानी गर्नसक्नेछ ।
- (२) देहायका आधारहरू विद्यमान भएमा मात्र स्थानीय सरकारले आयोजनामा शेयर पूँजी लगानी गर्न सक्नेछः
- (क) आयोजनाको आर्थिक सम्भाव्यता वृद्धि हुने भएमा,
- (ख) आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा सानिसा समितिको उपस्थिति बलियो हुने भएमा,
- (ग) लगानीकर्तालाई सहज वातावरण सिर्जना हुने भएमा,
- (घ) आयोजनाको उचित अनुगमनका लागि शेयर लगानी आवश्यक हुने भएमा ।

१३.६ कर छुट तथा मिनाहा

स्थानीय सरकारले आयोजनाको प्रकृति र विशेषता हेरी संविधान तथा प्रचलित कानूनको अधीनमा रही सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको लागि कर छुट वा मिनाहा दिन आवश्यक भएमा कर सम्बन्धी ऐनमा व्यवस्था गरी छुट दिन सक्नेछ ।

१३.७ आर्थिक दायित्व व्यहोर्ने श्रोतहरू

- (१) आवश्यकता अनुसार संस्थागत व्यवस्था मिलाउने, आयोजना छनौट गर्ने, विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन गराउने, आयोजनाको सुपरिक्षण गराउने र सफल निजी क्षेत्र छनौट गर्ने जस्ता प्रशासनिक प्रक्रियाहरूमा लाग्ने खर्च स्थानीय सरकारको स्रोतबाट व्यहोरिनेछ ।
- (२) जग्गा खरिदगर्ने कार्यमा लाग्ने खर्च स्थानीय सरकारको स्रोतबाट आवश्यक परेमा सुरुमा व्यहोरिनेछ । तर आयोजनाको प्रकृति हेरी उक्त खर्च रकम निजी क्षेत्रबाट शोधभर्ना गराउने वा रोयल्टी/भाडा/लिज शूलक असुल गर्ने भन्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- (३) आयोजना कार्यान्वयन गर्दा लाग्ने सम्पूर्ण आर्थिक दायित्व निजी क्षेत्रबाट व्यहोरिनेछ । तर आयोजना कार्यान्वयन इकाइको प्रशासनिक खर्च सार्वजनिक निकायले व्यहोर्नेछ ।

१३.८ खर्च व्यवस्थापन तथा लेखापरीक्षण

- (१) सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रको खर्च व्यवस्थापन तथा लेखा परीक्षण कानूनद्वारा तोकिएका निकायहरूले गर्नेछन् ।
- (२) सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको कार्यान्वयन तथा सञ्चालन चरणमा भएका आम्दानी तथा खर्चहरूको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन निजी निकायले सार्वजनिक निकायलाई वार्षिक रूपमा प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।

१४. कानूनी व्यवस्था

- (१) यो नीति कार्यान्वयन गर्न स्थानीय सरकारले आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्नेछ । सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाको सम्बन्धमा बन्ने ऐन, नियम, निर्देशिका तथा मार्गदर्शनहरू निर्माण गर्दा यो नीतिलाई आधार मानिनेछ ।
- (२) आयोजनाको तयारी, सम्भाव्यता अध्ययन, उपयुक्तताको लेखाजोखा, खरिद प्रक्रिया, नमूना दस्तावेज लगायत यस सम्बन्धी विषयमा निर्देशिका तयार गरी जारी गर्नेछ ।

१५. अनुगमन तथा मूल्यांकन

- (१) सार्वजनिक-निजी साभेदारीको अवधारणा अनुसार कार्यान्वयन, सञ्चालन तथा हस्तान्तरण गरिने आयोजनाको नियमन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने प्रक्रियाहरूलाई सरल, स्पष्ट र प्रभावकारी बनाइनेछ । सो सम्बन्धी व्यवस्था आयोजना सम्भौतामा उल्लेख गरिनेछ ।
- (२) सार्वजनिक-निजी साभेदारीका आयोजनाको वित्तीय वातावरणको पुनरावलोकन गर्न समय समयमा कार्यदल गठन गरी मूल्याङ्कन गराउन सकिनेछ ।
- (३) सम्पूर्ण सार्वजनिक-निजी साभेदारी आयोजनाहरूको जिम्मेवारी आयोजना कार्यान्वयन इकाई मार्फत् सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा रहनेछ ।
- (४) सार्वजनिक-निजी साभेदारीको माध्यमबाट सञ्चालित आयोजनाको कार्यान्वयनबाट मुलुकमा के कस्ता प्रतिफलहरू प्राप्त भए, यस नीतिको लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू प्राप्तमा देखिएका समस्याहरूको कसरी समाधान गर्नुपर्ने हो सो समेतको मूल्याङ्कन गरी वार्षिक रूपमा प्रतिवेदन कार्यपालिकामा प्रस्तुत गरिनेछ ।

१६. जोखिम

यो नीति कार्यान्वयन गर्दा मुख्यतः सार्वजनिक क्षेत्रले निम्न प्रकृतिका जोखिमहरूको सामना गर्नुपर्ने हुनसक्छ :-

- (१) आयोजनाहरूको पर्याप्त तयारी विना नै कार्यान्वयनमा लिएमा आयोजनाहरू सफल हुन नसक्ने तथा आयोजनाहरूले धेरै विवादहरू सामना गर्नपर्ने हुनसक्छ ।
- (२) आयोजनाहरूको लागि जग्गा अधिकरण तथा पुनर्स्थापनाको व्यवस्था जटिल हुन गई आयोजनाहरूको कार्यान्वयनमा ढिलाई हुने तथा निजी क्षेत्रलाई दिनुपर्ने हुनसक्छ ।
- (३) आयोजनाहरूको कार्यान्वयनका क्रममा गुणस्तर, लागत, सञ्चालन, हस्तान्तरण तथा अनुमान गर्न नसकिने जोखिम सम्बन्धी विवाद समाधान गर्ने संयन्त्रको पर्याप्त व्यवस्था आयोजना सम्भौतामा कानून सम्मत तरिकाले समावेश नभएमा आयोजनाहरू अधुरा रहने, ठूलो क्षतिपूर्ति व्यहोर्नु पर्ने एवम् हस्तान्तरण नै हुन नसक्ने सम्मको अवस्था आइपर्न सक्छ ।

१७. आयोजना हस्तान्तरण

- (१) आयोजना सम्भौताको अवधि समाप्त भएपछि निजी निकायले आयोजनाको भौतिक संरचना र सम्पत्ति चालु अवस्थामा स्थानीय सरकारलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ ।
- (२) उपदफा(१) बमोजिम हस्तान्तरण गर्ने मितिभन्दा एक वर्ष अगाडि देखि सानिसा समितिको सुपरिवेक्षणमा सम्भौतामा उल्लेख भए बमोजिम आवश्यक मर्मत संभार गरी हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ र सो प्रयोजनको लागि सानिसा समितिले प्रतिनिधिहरू खटाई पठाउनु पर्नेछ ।

प्रमाणीकरण मिति: २०७४/११/२७

आज्ञाले
राजनकुमार बि.सी.
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत